

YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM SHAROITIDA TALABALARDA MILLIY O'ZLIKNI RIVOJLANTIRISH

X.S.Salavatova

Urganch davlat pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15241399>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yangi O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar kontekstida talabalarda milliy o'zlikni shakllantirishning ahamiyati, usullari va muhim yo'nalishlari yoritilgan. Milliy o'zlikni rivojlantirish orqali yoshlarda tarixiy xotira, madaniy meros, fuqarolik mas'uliyati va vatanparvarlik hissi mustahkamlanadi.

Kalit so'zlar: milliy o'zlik, talaba, ta'lim, Yangi O'zbekiston, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik.

Kirish.

Yangi O'zbekiston taraqqiyotining zamonaviy bosqichida yoshlarga e'tibor va ularning ma'naviy kamoloti ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Bugungi globallashuv davrida milliy manfaatlarni anglash, milliy o'zlikni saqlash va rivojlantirish yoshlar oldidagi eng dolzarb vazifalardan biriga aylangan. Chunki aynan yosh avlod ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy barqarorlikning bosh omili, Vatan taraqqiyotining poydevoridir.

Milliy o'zlik – bu shaxsning o'z xalqiga, tarixiga, madaniyatiga, urf-odatlariga sodiqligi, o'zligini anglash va uni faxr bilan e'tirof etishidir. Milliy manfaat esa davlat va xalq manfaatlarining ustuvorligi, uni himoya qilishga bo'lgan ongli yondashuvni anglatadi. Har bir yosh fuqaro o'z yurtining tarixiy merosini, boy madaniyatini va taraqqiyot yo'lini anglaganida, u o'z o'rnini jamiyatda to'g'ri belgilay oladi va fidokorlik bilan xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi o'z mustaqilligini qo'lga kiritganidan so'ng ajdodlarimizdan meros qolgan milliy an'analar, marosimlar, milliy qadriyatlarni – qayta tiklashga, asl qiyofasiga keltirishga astoydil kirishdik. Boshqacha aytganda xalqimiz milliy o'zligini anglash jarayoni yaqqol ko'zga tashlandi. Bulardan ko'zlangan maqsad - yoshlarimizni milliy manfaatlar ruhida tarbiyalashdan ham iborat bo'ldi. Bu esa mustaqillikni mustahkamlash va u bilan bog'liq vazifalarni hal etishda o'ta muhim ahamiyatga ega edi. Chunki, hamma davrlarda ham o'z yurti, o'zi mansub bo'lgan millat ehtiyoj va intilishlaridan bebahra qolgan shaxs ham, yurt ham hech qachon gullab-yashnamagan, obod bo'lmagan, taqdiri ayanchli ahvolda qolavergan. Bugungi kunda milliy qadriyatlarimiz, an'ana va udumlarimiz, marosimlarimiz va ajdodlarimizga bo'lgan hurmat anchayin yuksaldi. Sho'rolar davrida noto'g'ri talqin etilgan boy ma'naviy merosimiz asl holiga qaytdi. Boshqacha aytganda milliy o'zlikni anglash jarayoni o'z kuchini ko'rsata boshladi. Shundan kelib chiqib, mamlakatimiz fuqarolari, shu jumladan, yoshlar ongi va ruhida ma'naviy yuksalishga bo'lgan intilishni yanada jonlantirish dolzarb masalaga aylandi. Jamiyatimiz taraqqiyotiga erishish uchun mamlakatimiz yoshlarini komillik yo'lida, ajdodlarimiz qoldirgan boy ma'naviy merosga hurmat, milliy qadriyatlarimizni avaylab-asrash yo'lida tarbiyalash muhim o'rin tutadi. Shu ma'noda, mustaqillik yillarida ilgari surilgan milliy istiqloq g'oyasining bosh g'oyasi - Ozod va obod Vatan, erkin va faravon hayot qurishga intilish o'zlikni anglash va taraqqiyot bilan bog'liq barcha masalalarga milliy manfaatlar nuqtayi nazaridan qarash muhim hisoblandi. Milliy manfaat esa o'zligini angalayotgan xalq, millat ma'naviyatini yuksaltirish, yosh avlod ongi va qalbida yaratuvchilik, faollik kabi fazilatlarini tarbiyalash orqali amalga osha boradi. Yoshlar esa jamiyatimizning asosiy hal qiluvchi, yaratuvchi kuchidir. Yoshlarimizning huquq va manfaatlarini himoyalash, ularning zamonaviy bilim va kasbga ega bo'lishini, jamiyatimiz

hayotida munosib oʻrin egallashini taʼminlashdan iborat, taʼlim-tarbiya borasidagi ezgu maqsadni ular ongiga yetkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlar manfaatiga qaratilgan shu kabi maqsadlar oʻz-oʻzidan amalga oshmaydi. Buni voqelikka aylanishi uchun oʻzligimizni anglash, yagona maqsadni aks ettiruvchi gʻoyani tushunish va uning

Milliy oʻzlikni anglash va milliy manfaatlarni tushunish – bu faqat bilim emas, balki ruhiy-axloqiy tarbiyaning mahsulidir. Shu sababli, tarbiyaviy tizimda quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

- Oila muhitida: Vatanga sadoqat, ota-bobolarga hurmat, urf-odatlariga rioya qilish orqali bolalarda milliy gʻurur shakllanadi.
- Maktab va oliy taʼlimda: Tarix, adabiyot, huquq va siyosat fanlari orqali yoshlar oʻz xalqining boy merosi va huquqiy ongini chuqur anglaydi.
- OAV va ijtimoiy tarmoqlar orqali: **Yurt taraqqiyotini aks ettiruvchi ijobiy kontentlar orqali yoshlarning dunyoqarashi kengayadi.**
- Yoshlar tashkilotlari va loyihalari orqali: **“Yoshlar – kelajagimiz” kabi dasturlar milliy manfaatlarga xizmat qilish ruhiyatini mustahkamlaydi.**

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev taʼkidlaganidek: “Biz oʻz kelajagimizni barkamol avlod tarbiyasiz tasavvur eta olmaymiz. Yoshlar – bu bizning eng katta boyligimiz va eng ishonchli tayanchimizdir.”

Bu fikr milliy oʻzlikni anglagan, xalq manfaatlarini ustuvor deb bilgan yosh avlodsiz taraqqiyot boʻlmasligini anglatadi.

Yangi Oʻzbekiston konsepsiyasi Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilib, quyidagi sohalarida tub islohotlarni nazarda tutadi:

- Huquqiy demokratik jamiyat qurish
- Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish
- Ilm-fan va taʼlimga ustuvor ahamiyat berish

Bu gʻoya taʼlim tizimini ham yangi bosqichga olib chiqishni maqsad qilgan.

Yangi Oʻzbekiston taraqqiyotining bugungi bosqichida taʼlim tizimi nafaqat bilim berish, balki shaxsni har tomonlama kamol toptirish, milliy qadriyatlar asosida yetuk inson sifatida voyaga yetkazish kabi yuksak maqsadlarga xizmat qilmoqda. Shu munosabat bilan, talabalarda milliy oʻzlikni rivojlantirish masalasi dolzarb ijtimoiy-pedagogik vazifalardan biriga aylanmoqda.

Milliy oʻzlik tushunchasi va uning pedagogik mohiyati

Milliy oʻzlik tushunchasi shaxsning oʻz millatiga mansubligini anglash, milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarash, oʻz tarixiga, tili va madaniyatiga ijobiy munosabatda boʻlish kabi koʻplab ijtimoiy-psixologik va madaniy omillarni oʻz ichiga oladi. Bu tushuncha shaxsning ichki dunyosi, ongli tanlovi va jamiyatga nisbatan tutgan oʻrni bilan chambarchas bogʻliqdir.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, milliy oʻzlik — bu taʼlim-tarbiyaning markaziy komponenti boʻlib, u yosh avlodda maʼnaviyat, tarixiy xotira, madaniy identifikatsiya va ijtimoiy masʼuliyatni shakllantirish orqali rivojlanadi. U nafaqat oʻzligini anglash, balki milliy iftixorni tarbiyalash, vatanga sadoqatli va masʼuliyatli fuqaro boʻlib yetishish uchun asos yaratadi.

Oʻzbek pedagogikasida milliy oʻzlikni shakllantirish jarayonida quyidagi jihatlar muhim hisoblanadi:

- Milliy qadriyatlarni bolalikdan boshlab singdirish;
- Tarixiy shaxslar va voqealarni oʻrganish orqali yoshlarning ongini boyitish;
- Ona tiliga hurmatni rivojlantirish;

- Milliy bayramlar, urf-odat va an'analarni qadrlashga o'rgatish.

O'zbek mutafakkirlaridan Abu Nasr Forobiy, Alisher Navoiy, Mahmudxo'ja Behbudiy va boshqa ma'rifatparvarlarning asarlarida ham milliylikni anglash va uni tarbiyaviy jarayonlarga tatbiq etish g'oyalari ustuvor o'rin egallaydi. Masalan, Forobiy o'zining "Fozil odamlar shahri" asarida aql, axloq va bilim uyg'unligida kamol topgan insonni yetishtirish g'oyasini ilgari suradi. Bu esa milliy o'zlikning shakllanishida bilim va ma'naviyatning muhimligini tasdiqlaydi.

Yangi O'zbekiston ta'lim tizimining maqsad va islohotlari

Yangi O'zbekiston konsepsiyasi doirasida ta'lim tizimida quyidagi asosiy yo'nalishlar belgilangan:

- **Milliy g'oya va qadriyatlar asosida ta'lim mazmunini boyitish;**
- **O'zbek tilining nufuzini oshirish va uning ta'limdagi rolini mustahkamlash;**
- **Talabalarda tarixiy xotirani rivojlantirish, buyuk ajdodlar merosini o'rganishga undash;**
- **Innovatsion va zamonaviy o'quv metodikalar orqali milliylik va zamonaviylik uyg'unligini ta'minlash.**

(Manzara: Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Ma'naviyatli avlod – yuksak taraqqiyot kafolati" g'oyasi ta'lim islohotlarining ma'naviy tayanchi sifatida xizmat qilmoqda.)

Talabalarda milliy o'zlikni shakllantirish usullari

1. **O'quv dasturlarida milliy qadriyatlarga asoslangan fanlarni keng joriy etish** (masalan, "O'zbekiston tarixi", "Ma'naviyat asoslari", "Etika va estetik tarbiya").
2. **Ijodiy loyihalar va tadbirlar orqali tarixiy merosni chuqur o'rganishga imkon yaratish** (muzeylarga tashrif, tarixiy shaxslar hayotiga bag'ishlangan taqdimotlar).
3. **Milliy madaniyat, urf-odat va san'atni ta'lim jarayoniga integratsiyalash** (xalq musiqa asarlari, milliy liboslar, amaliy san'at namunalariidan foydalanish).
4. **Axborot texnologiyalaridan foydalanib, yoshlar orasida milliylikni targ'ib qilish** (milliy qadriyatlar haqida mobil ilovalar, ijtimoiy tarmoqlarda targ'ibot roliklari).

Pedagogik va ijtimoiy natijalar

Milliy o'zlikni rivojlantirish orqali:

- Talabalarda o'zligini anglash va o'ziga bo'lgan ishonch ortadi;
- Vatanparvarlik, sadoqat, ijtimoiy faollik kuchayadi;
- Madaniyatlararo muloqotda o'z millatiga xos yondashuv saqlanadi;
- G'oyaviy tahdidlar va madaniy assimilyatsiyaga qarshi immunitet kuchayadi.

Xulosa

Yangi O'zbekiston ta'lim tizimining maqsadi — ilmiy, ma'naviyatli, vatanparvar, o'z milliy qadriyatlariga sodiq yosh avlodni tarbiyalashdir. Bu borada milliy o'zlikni rivojlantirish ta'limning eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Demakki, har bir pedagog va har bir ta'lim muassasasi bu jarayonda faol ishtirok etishi zarur.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rasulov A., Jo'rayev X. *Milliy qadriyatlar va ularning yoshlar tarbiyasidagi o'rni*. Toshkent:

Ma'naviyat, 2017.

2. Karimova M. *Shaxsning milliy o'zligini shakllantirishda ta'limning o'rni*. Toshkent, 2021.
3. Abdug'anieva G. (2021). *Yoshlar va ijtimoiy ong*. Samarqand: Ilm Ziyo.
4. Tursunov N. (2018). "Ta'lim tili va milliy ong". *Til va adabiyot*, 4(2).
5. Yoqubova D. (2021). "Ta'lim va ijtimoiy muhit integratsiyasi". *Oliy ta'limda innovatsiyalar*, 1(3), 28–34.